

מחודדין בפיר

עיונים בפרשת השבוע גלידך תתרגמ"ט ראש השנה

ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה. אין מלך בלא עם, לכן, כמו שאנחנו אומרים מידי שבת בשבתו, אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל, גוי אחד בארץ, עלינו לקבל על עצמינו מה שאנחנו מוסיפים בתפילה, וייעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. האחדות נצרכת להיותינו עם ישראל. לדאבון הלב, המחלוקת צצה ופורחת כל הזמן. יתר על כן, היא תמיד "לשם שמיים". כאשר אנחנו מתייצבים לפני הקב"ה בבני מרון, בדאי שנתייצב לבקש רחמים בעני בפתח. זה יותר קל לעשות כאשר שבוע שלם אנחנו משננים "כדלים וכרשים דפקנו דלתיך". אנחנו בתוך עשור שהקב"ה דופק על השערים שלנו, פעם זה היה קורונה, פעם מלחמת שמחת תורה. החיים הרגילים הושבתו. הוא אמר לנו שיש משהו אצלינו, בבתי הכנסת ובבתי המדרש שזקוק לתיקון יסודי. וכאן מגיע התמיהה הגדולה. מבחון, אלו שנחשבים לא של "אונזערע", תראו איך הם נוהרים לסליחות, על כל גבעה גבוהה ותחת כל עץ רענן. גם אצלנו, בין אלו שנחשבים בשוליים, באים לסליחות. יש צמאון ענק. הבה נקבל איזה אלפית של חכמיהה והצימאון. זאת לא משימה בלתי אפשרית. כל מה שצריך זה לשים בצד את "המינוי" שלא מינו אותנו, להיות השוטר של הקב"ה. חז"ל הזהירו אותנו, הזהירו בבני עניים שמהם תצא תורה. אבל, היום, המוסדות נעולים בפניהם. "אין מקום", זה התירוץ הראשון, השני הוא ש"הרוח בבית" נוגד את ההליכות של בית הספר. כאשר אין מקום בלב, באמת אין מקום. לפני שנים רבות, כאשר נסיון שמירת שבת בארה"ב היה קשה ממש, היה לפוסק הדור רבי משה פיינשטיין זצ"ל שתי שכנים, אחד למדן חשוב והשני בעל הבית פשוט. כל בניו של הלמדן ירדו מהדרך, כל בניו של בעל הבית נהיו מרביצי תורה. הסביר זאת רבי משה זצ"ל כך, אצל הלמדן, הבנים הבינו ששבת זה סוג של עונש, כל הזמן שמעו את האנחות, הם הבינו היטיב שיש להתפטר מהעונש ששמו שבת. אצל היהודי הפשוט, שבת היה פרס ועונג. הוא היה מתלהב, שר זמירות, מדבר דיבורים של אמונה וביטחון, הבנים קלטו ששבת קודש זה מעין עולם הבא, וצמחו מרביצי תורה בהתאם. השנה, יום הראשון של ראש השנה זה בשבת קודש, זמן להשקיע ביקורת השבת, ביקורת כל יהודי באשר הוא שם. היהודי שרוצה ללבוש ציצית והיהודי שרץ לסליחות. הבחור שמעוניין ללמוד בישיבה והבחורה שרוצה ללמוד בסמינר. אנחנו רוצים שהקב"ה יקרב אותנו בימין עוזו, הבה נקרב אותם בימין שלנו, ננסה להיות אגודה אחת, לעבדו בלבב שלם, אזי נשמע את תקיעת שופר הגדול המבשר את חירותינו. שנזכה כולנו יחד להכתב ולחתם בספר חיים טובים ולשנת גאולה וישועה.

לה' הארץ ומלואה, תבל ויושבי בה. לאחר שהתפללנו, לדור ודור המליכו לא-ל, הננו אומרים בכוונה מלאה, הקב"ה הננו מכירים, ביום בריאת האדם, כי כל מה שיש בעולם שייך להקב"ה. הכל ממנו. כי הוא על

ימים יסדה, יסוד העולם, בים התורה. ימים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. מי ישכיל להבין, שדווקא את קול התרועה, בחרו חז"ל ללמוד מאם סיסרא. כמה פעמים חוזרים על זה שאין דבר ריק בתורה. דווקא בראש השנה, יום המלכת המלך, קוראים בתורה על כריתת ברית בארות המים עם אבימלך. ללמדינו, שאברהם אבינו היה חייב שליטה מוחלטת על כל בארות המים, מי הדעת. לבל חלילה יכנסו זרים בתורה הקדושה והטהורה. ועל הארץ יכונניה, לבל יאמר אדם, התורה היא לא בשביל כולם. הקב"ה כונן את העולם מתוך התורה שבעצם כל יהודי באשר הוא שם, יכול לחיות על פי התורה. מי יעלה בהר ה', מי הוא זה אשר מלבד קיומה, יזכה במעלותיה, נקי כפיים ובר לבב, מי שידי ולבבו נקיים מנטילה כל שהוא בגין תורתו. הוא זה אשר ישא ברכה מאת ה' וצדקה מהקב"ה אשר מושיעו בכל רגע ורגע מרשתו של יצר הרע. זה דור דורשיו, אלו הם שזוכים בכל דור דור, רק אלו אשר בכל נפשם, לבבם ומאודם מבקשי פני ה'. זה היסוד. הבה, ננסה להיות כאלו.

שומרי מצוותיו עוד ישובון לבצרון, שומרי מלשון, ואביו שמר את הדבר, כדברי רש"י, המתין וציפה. אלה הממתינים, מתי יבוא מצוה זו לידי ואקיימנה, אלו ישובון למבצר הגדול, ירושלים הבנויה, נדברים יראיו בהכשר ויתרון, יראי ה', שיחתו, דברי תורה וחכמה, רק נותנים להם יתרון מעל כל בריה. ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון, קדוש. שום מילה של דברי תורה, הנאמרים לשם שמים, לשם קדושתם, לשם הבנת והסברת התורה, הכל נכתב ונרשם.

מי מלל לאברהם. לשון שכן וחסינות הוא, ראו מי הוא וכמה הוא גדול וקומר הבטחתו ומצטיח ועושה. לשון הרמב"ן. הוי אומר, ביום זה אמורים להתחבר ל"ברוך שומר הבטחתו" לא פחות מליל הסדר. ניתן להבין זאת בתוספת דברי הספורנו "ואברהם בן מאת שנה, ועם כל זה מל את בנו ולא חס על אוחו בן זקונים". הנה אברהם אבינו שלא חס על עצמו, אבל כרחם אב על בנים, היה מתאים (לדעת הספורנו) שלא ימול את בנו. אבל כחלק ליסוד עם דבק בקונו, ודאי שחם על רוחניותו של בנו. כי לכך הקב"ה נתן לו בן, כדי לשמור על רצף של השרשרת הקדושה של עם ישראל. זהו ההליכה בדרכו של הקב"ה לשמור על הברית – ההבטחה. זה מביא ומקשר אותנו לקריאה של יום השני – העקדה. הנה דבריו המדהימים של הסורנו בפתחת העקדה. "נסה את אברהם כיון שיהיה צפועל אהב וירא כמו שהיה זכר וזוה ידמה יותר לצוראן שהוא טוב לעולם צפועל כי אמנם הכונה במליאת האדם היתה שידמה לצוראן כפי האפשר כאשר העיד באמרו נעשה אדם כללמנו כדמותנו". מהו מבחן האהבה, קיום ההבטחה, לעמוד בדיבור, דבקות במטרה. בזה יבוא הנוצר להיות בדומה ליוצר עד כמה שזה ניתן. לבן "היחיד" ביקש מה"אחד" (אחד היה אברהם) את יחידו, אהובו. כשם שהקריבו בברית קודש בן יש להעלותו למעלה מזה כלשון הרמב"ן "קח נא את בנך את יחידך. צעזור היותו בן הגבירה, והוא לצדו אשר יקרא לו זרע קראו יחידו, וצא הלשון להגדיל המלואה, אמר קח נא את בנך היחיד האהוב ילחך והעלהו עולה לפני". זה המכוון של להיות דבוק, לקרבן אקריב לו את נפשי היחידה. ביסוד זה אנו מחוייבים להמשיך כחוט משולש אשר לא יינתק, כמבואר בספורנו פרשת האזינו שנקרא בשבת שובה "כי שם ה' אקרא, הנה קורא שם ה' הוא המתפלל כאמרו קראתי שמוך ה' מצור תחתיות וכן ושמאל בקוראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם, אמר א"כ כאשר תתפלל על קצוץ גליות באמרי כנשר יעיר קנו ועל ציאת המשיח באמרי ה' צדד ינחנו ובסוף השירה באמרי הרינו גוים עמו אתם שידעתם גדלו צמופתים שכליים מבוארים

בתורתו, הבו גודל לאלהינו, אל תיחסו אליו השתנות על מה שיסופר בשירה מהעתידות לישראל וסיהפך לכם לאויב כי ידעתם במופתי תורתו שהוא חכור בלתי משתנה לא קלרה ידו מהושיע ולא כזדה אִזְנו משמוע וגם כן לא תיחסו אליו עול אחרי שידעתם במופתים כי תמים פעלו במלאכות, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, ובזה נודע: כי כל דרכיו משפט, דרכי טובו ומדת דינו כולם משפט בלי ספק: אל אמונה, נאמן בזה שנסבע לאבות להיטיב לבנים בזכותם של אבות: ואין עול, בהבילאו פורענות: צדיק, לדקות אהב וכלדקתו לא יטוש את עמו: וישר הוא, שלא לקפח שכר כל צריה". כל עניין התפילה והשבח וההמלכה, מלבד חידוש הרעות על ידי הרועה, זהו חידוש האמונה של האמונה. שעל כל מדה ומדה הוי מודה לו כי הכל מאתו. וביותר שמחשב את המחשבות כמו שמזכירים בהפטרות יום הראשון דמלכות מתפילת חנה ע"פ רש"י כי אל דעות ה'. יודע מה שכלבצכס: ולו נתבנו עלילות. כל מעשי האדם נמנין לפניו. לכן, הבו גודל, כי מי מאיתנו לא ברור מה עובר במחשבותינו, לכן, בעת פרעון נדע לשבחו שהרי כוון בדיוק, משלם לאיש כגמולו. ברגע כזה אנו מטים לדברי ההפטרה של ירמיה מיומא אריכתא ע"פ המלבים "מרחוק ה' נראה לי ואז יראה להם מרחוק, שהגם שיעמוד עוד מרחוק וההשגחה תהיה מעוטפת בנסים נסתרים, כבר יראוהו מרחוק ויכירו כי משגיח עליהם, ע"י שיקל מעליהם עול הגלות וימלאו מרגוע, ואז יאמר ה' עליהם אהבת עולם אהבתיך, כי תתעורר אהבת כלולות שהיו ביניהם מעולם, וע"י האהבה הזאת משכתיך מן הגלות במדת החסד, וזה נגד אהבת כלולתיך וחסד נעוריך, שהחסד יבא לבסוף ע"י אהבת עולם, והאהבה תבא ע"י מלאכת חן במדבר, שימלאו חן בעינינו ע"י אורך הגלות וע"י מה שסבלו על דבר כבוד שמו, ויגאלם ויהיה להם לאלהים בחסדו". הנה הזמן להכיר ולחדש ברית אהבתנו לנצח נצחים.

וירא את המקום, ראה ענן קשור על ההר. זה הסימן של השראת השכינה, ענן קשור. אך, כאן וירא יכול להיות בפירוש של ראייה וגם בפירוש של הבנה. הוא הבין שזה המקום שמכאן מתקבלות התפילות. הבין את כל המאמץ שהיה צריך להקדיש להגיע למחוז חפצו, שהוא שער השמים. המקום שיש להכשיר, ראשיתה יש להעפיל ולעלות ההר. אח"כ יצטרכו גם לכבוש את השדה כדי שיוכל להקרא בית. לא כאברהם שקראה הר, כי מי יעלה בהר ה'. יחידי סגולה. ולא כיעצק שקראו שדה, כי ציון שדה תחרש. אבל כדי להיות בית, יש קודם להכין את ההר. ברגע שהרכסים לבקעה, יש להכין הבקעה – השדה לקראת היותו בית. יעקב אבינו אכן, היגיע אל המוכן. בית א'. זה ההבנה, שמוכן להכין את עניין יסוד המקום להיותו בית, כמו שדוד המלך הכין את היסודות של הבית למרות שלא זכה לבנותו. זה יסוד השורש והעבודה בעבודת השי"ת, ההכנה לקיום המצוה, ההכנה ללימוד, ההכנה לתפילה, ההכון לקראת א'. מתי נדע שאכן אנחנו מוכנים ומזומנים, כאשר נראה את המקום מרחוק.

היום, הימים העתידין כמו עד היום הזה שכל המקרא שכל הדורות הבאים הקוראים את המקרא הזה אומרים עד היום הזה על היום שְׁעוּמִדִּים בּוֹ, ומ"א ה' יראה עקידה זו לסלוח לישראל בכל שנה ולהללס מן הפורענות כדי שיאמר היום הזה בכל הדורות הבאים בהר ה' יראה אפרו של יצחק כבור ועומד לכפרה. שני הפירושים אחד הם. היינו שעד היום אנחנו עומדים בזכות העקדה, נעקדנו כצאן לטבח יובל עשרות פעמים במשך אלפיים שנות גלות, בכח עקדת יצחק, ליצרף עפר לעפר, עד כי שחה לעפר נפשינו. מכאן יש לקוות שאכן ה"קומה עזרתה לנו" ממהרת לבוא למען שמו באהבה. לא עד היום הזה אלא עוד ביום זה.

היום הרת עולם. מלשון הריון. וידוע שלפני כל לידה משביעים את התינוק להיות צדיק. ממילא, בכל ראש השנה, נולדים מחדש, יש שוב הזדמנות לראות לקיים את השבועה במילואה. ללא חכמות. היום יעמיד במשפט כל באי עולמים. עולמים דווקא. הרי נאמר שלא אומרים הלל בראש השנה שספרי החיים והמתים פתוחים לפניו. כדי אכן לבדוק את ה"בושנו מכל דור". אבל, עדיין יש סיכוי להחזיק מעמד. כי נפילתי קמתי. אבל הקימה צריכה להיות לשוב למעמד. אם כבנים אם כעבדים. או כמו בני בכורי ישראל, כי נער ישראל ואוהבהו. היינו להיות תמים בדרכי השי"ת. כמו ישראל סבא. או כמו, עבדי השי"ת. לא כן משה עבדי בכל ביתי נאמן הוא. ביטול מוחלט לרבונו של עולם בכל זמן ועידן. או כיהושע עבדי, שדאג לכל הלומדים שיוכלו ללמוד מתוך הרחבה. כמו יהושע אשר בלילה ההוא כאשר שמע מהמלאך, עתה באתי, על ביטול התורה של כעת, מיד התישב ללמוד כל הלילה. הוא לקח אחריות מלאה. או כמו לעבד ה' לדוד. אשר קבל כל ייסוריו באהבה. ולא עוד אלא שדרש אם אני חטאתי פגע בי ובמשפחתי ואלה הצאן מה עשו. אם כבנים רחמינו כרחם אב על בנים, הרחמנות הטבעית. אל תסתר פניך ממנו. ואם כעבדים, אזי אין ברירה. חייבים אתערותא דלתתא, נשווע ועינינו לך תלויים, עד שתחנינו ותוציא כאור משפטינו איום קדוש.

ארשת שפתינו יערב לפניך, דוד המלך אומר בתהילים, וארשת שפתיו בל מנעת סלה. מבאר רבינו בחיי, בראשית עולה י' בארשת, עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. ידוע גם מאמר חז"ל, אמר רב המנונא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. כמו כן נאמר כל העונה אמן יהא שמי"ה רבה בכל כוחו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. הנה, הקב"ה ברא באדם כוח נפלא של כח הדיבור. כאשר האדם מקלס לבוראו, כדבעי, נעשה עמו שותף, כי בדבר ה' שמים נעשו. אבל, כדי להיות שותף, יש להבין, ה' בעוזך ישמח מלך. מאן מלכי, רבנן. העוסקים בהוויות דאביי ורבא. הם הם, השמחים בחדות מעוז השי"ת. מאלו לא מנע השי"ת ארשת שפתותיהם. הם אכן זוכים לחיים כמבואר בפרק. חיים שאל ממך, נתת לו אורך ימים עולם ועדך. שהרי מי שדבק בנצחיות התורה הרי הוא קיים לנצח. ממילא, מתחננים אנחנו, היות שבראש השנה נעשה שותפים עמך בורא עולם השני אופנים, אם באמירת ויכולו, אם באמן יהא שמי"ה רבה, ממילא, קבל ארשת שפתינו כאילו אנחנו מלכים.

שנהי"ה לראש ולא לזנב, וקשה הרי אומרים הי"ה זנב לאריות ולא ראש לשועלים. אלא, בראש השנה מבקשים להיות ראש, ראש דברך אמת, מה ראש דבריו אנכי ה' אלוקיך. ממילא רוצים שוב לשמוע ראשית הדברים, וישמיענו שנית לעיני כל חי, אני ה' אלוקיכם.